

Lai Ziemassvētki atnes ticību tam,
ko visvairāk vēlamies- gaišas domas,
sirdsmieru, mīlestību, veselību,
optimismu, drosmi, veiksmi, radošas
ieeeres un izdošanos, bet Jaunajā gadā,
lai ir spēks un drosmē šo vēlmi piepildīt!!!

KAS LABS “ĻAUNDARIEM” JEB “GEŠTALTU” NOSLĒGŠANA

Ievadvārds

Nedaudz vairāk kā četri gadi pagājuši kopš manā dzīvē vienlaicīgi parādījās divi vīrieši – 17. gs. beigū–18. gs. sākuma polihromā koka skulptūras “Ļaundari” no “Golgātas” grupas, un vairāk kā pusotru gadu objekts ir savās mājās – Kandavas evaņģēliski luteriskajā baznīcā – pēc izpētes, konservācijas un restaurācijas.

Par “Ļaundaru” izpēti Latvijas Restauratoru biedrībai (LRB) esmu stāstījis 10.12.2021. Zoom pasākumā “Objekts” (skat. LRB kanālā: https://youtu.be/v_PkxpyUfjs?si=D0P6KQ3Sr6kHgBA). Tad LRB 2022. gada maija avīzē Nr. 89. tika publicēts mans raksts “Eksperimentu interpretācija ir gaumes lieta” /Pjotrs Kapica/ jeb Nezinātniski eksperimenti ar adhezīviem” par mēģinājumiem atrast vislabāko adhezīvu nepieciešamu skulptūru restaurācijas procesam. Uz eksperimentu veikšanas brīdi skulptūru konservācija un restaurācija bija procesā. Tad strauji nāca gan lielas pārmaiņas manā dzīvē, gan arī Valsts Kultūrkapitāla fonda projekta termiņi. “Ļaundaru” konservācija tika pabeigta, skulptūras tika aizvestas

atpakaļ uz Kandavu, objekta izpētes un konservācijas dokumentācija tika nodota pasūtītājam – Kandavas baznīcas draudzei, un Nacionālā Kultūras mantojuma pārvaldes (NKMP) toreizējā Pieminekļu dokumentācijas centrā (PDC, tagad Kultūras mantojuma informācijas centrs – KMIC). Pēc tam ar dažiem attālinātās saskarsmes izņēmumiem dzīves ritējums vairs īsti neļāva vēltīt “maniem” koka vīriešiem uzmanību. Pēdējā publiskā uzstāšanās, kur runāju arī par dažādu nozaru speciālistu iesaisti “Ļaundaru” restaurācijā, ir priekšlasījums Rakstniecības un mūzikas muzeja konferencē “Akti. Fakti. Artefakti” 23.–24.11.2023.

Šobrīd manā dzīvē ir kārtējās lielās pārmaiņas, tādēļ vēlos noslēgt jau pagātnē esošais “geštalts” un padalīties par “Ļaundaru” konservācijas un restaurācijas gaitu. Ceru, ka šī pieredze kādam noderēs vai raisīs pārdomas, diskusijas, varbūt konstruktīvu kritiku.

1. Skulptūru virsmu attīrīšana

Abi “Ļaundari” ilgstoši stāvējuši aiz altāra un, protams, bija stipri apputējuši, tā kā virsmu atputekļošana notika faktiski skulptūru izpētes

pašā sākumā drīz pēc foto fiksāciju veikšanas pirms visu procesu uzsākšanas. Tad arī konstatēta ķirmju aktivizēšanās un veikti pasākumi to iznīdēšanai. Kontrole: 2021. gada pavasarī un vasarā, kā arī 2022. gada pavasarī. Ķirmju atkārtotā

1. att.: 2017. gada oktobra fotogrāfija ar “Ļaundaru” faktisko novietojumu aiz altāra

aktivizēšanās netika konstatēta.

Virsmu tīrīšanai ar sauso paņēmienu izmantotas dažāda izmēra un saru mīkstuma otas, kā arī putekļsūcējs ar marles “filtru” iespējami nenoturīgu apdares vai koksnies fragmentu pārķeršanai.

Aktīvi konservācijas un restaurācijas darbi atsākti 2021. gada

beigās, sākot ar skulptūru virsmu tīrīšanu ar slapjo paņēmienu, izmantojot Storr'a šķīdumu (uz 100 ml dejonizēta ūdens – 5 g diamonija citrāts, 0,5 ml Triton XL-80N, TEA jeb trietilamīns – līdz pH ir 8–8,5) un uzreiz pārslaucot notīrītās daļas ar ūdeni viegli samitrināto vates tamponu. Izņēmums – krusti, kas no aizmugures daļas tīrīti ar mīksto dzēšgumiju un īpaši uzmanīgi no priekšpuses (ūdeni šķīstošais krāsas slānis).

2. Skulptūru apdares slāņu un labā ļaundara koksnes pamatnes nostiprināšana

Pētot skulptūras, secināju, ka polihromija ir ļoti labā stāvoklī (acīmredzot, viss, kas bija nestabils, jau sen nokrita un bija noslaucīts līdz ar putekļiem vēl baznīcā). Tomēr, ņemot vērā atšķirīgus vides apstākļus (mitruma-temperatūras režīms) Kandavas baznīcas telpās un manā darbnīcā (toreizējā dzīvesvieta), izlēmu profilaktiski nostiprināt apdāri. Izmantots 5 % hidroksilpropilcelulozes Klucel E šķīdums etanolā, kas tika uzklāts vienā kārtā ar otiņu krāsotajām skulptūru daļām. Uzreiz pēc nožūšanas vietas, kurās veidojusies spīdīga plēvīte, tika uzmanīgi pārslaucītas ar ūdeni viegli samitrināto drānu.

Koksnes pamatnes nostiprināšana bija nepieciešama tikai ķirmju skartajām daļām – labā ļaundara muguras daļai. Pēc raksta sākumā pieminēto eksperimentu veikšanas koksnes nostiprināšanai izvēlēts akrilsveķu Plexisol® P550-40 (analogi Lascaux® Acrylic Resin P550-40, Degalan® P550) šķīdums acetona proporcijā 1:2. Sastāvs tika ievadīts degradētajā koksnē ar šļirces palīdzību katrā ķirmju veidotajā caurumā vairākos piegājienos ar vismaz diennakts atstarpi starp katru no tiem. Pēdējā reizē ievadīts pamatsastāvs ar pievienoto likopodija pulveri (staipekņu sporas), kas daļēji aizpildīja esošos ķirmju caurumus. Aprūtinājums: nostiprināšanas sastāvs kopā ar likopodiju viegli aizsērē šļirces adatā. Jautājums par ķirmju caurumu aizpildīšanu kopumā, manuprāt, ir diskusiju vērts katrā atsevišķā gadījumā – ir dažādas

pieejas. Mans princips šoreiz: dabūt esošās koksnes struktūrai nosacītu stiprību, ņemot vērā, ka skulptūru pārvietošanas gadījumā ir liela iespēja, ka ķersies tieši pie muguras daļas.

3. Metāla detaļu konservācija

Skulptūrām diezgan daudz dažādu laiku naglu. Dažas no tām ir grūti pieejamās vietās vai arī pārklātas ar krāsas slāni, līdz ar to korozijas produkti naglām tika tīrītas iespēju robežās mehāniski ar elektrisko rokas mini-krabcirsti ar dažādiem lieluma un formas ziņā tērauda saru un abrazīvajiem uzgaļiem. Notīrītas metāla naglu virsmas pasivētas: ar otiņu uzklāts un tad iekracēts tanīna šķīdums etanolā (100 ml karstā ūdens izšķīdina 20 g tanīna un pievieno 15 ml etanola). Process atkārtots trīs reizes. Beigās virsmām uzklāts 10 % Paraloid B72 (sintētiskie sveķi – etil metaakrilāta kopolimērs) šķīdums etilacetātā. Šoreiz neizmantoju mikrokristālisko vasku, pamatojot izvēli ar to, ka pat pie ļoti plānas vaska kārtiņas putekļi baznīcā ķersies krietni labāk nekā pie labi izžuvušā Paraloid B72 slāņa.

Atsevišķas fiziski nepieejamas vai nokrāsotas naglas netika konservētas. Lai gan caur šo krāsas slāni varēja nedaudz redzēt rūsganumu, kas nepārprotami norāda uz korozijas produktu esamību uz metāla virsmas, tomēr krāsa turējās labi, un izspriedu, ka šīs naglas var būt par konservācijas neskartajām “kontrolvietām”, lai vērotu skulptūru atsevišķu elementu un slāņu stāvokļa izmaiņas.

4. Skulptūru fragmentu savstarpējās stabilitātes nodrošināšana

Lielā problēma abiem “Ļaundariem” bija atsevišķas nestabilas daļas: sejas un kreisās kājas gurnauta fragmenti ļaunajam ļaundarim un labā ļaundara labā pleca fragmenti, kā arī galva.

Jautājumi, uz kuriem es vēl izpētes laikā mēģināju rast atbildi, bija par sekundāro naglu likteni – atstāt vai demontēt, kā arī par kustīgo fragmentu piefiksēšanu skulptūrām (to stabilitātes nodrošināšanu). Rezultātā izlēmu visas sekundārās naglas

demontēt. Pieļāju, ka praktiski šīs naglas savulaik parādījās tieši kā stiprinājumi skulptūru fragmentiem, kas visticamāk koka “staigāšanas” un plaisāšanas dēļ palika kustīgi. Šobrīd šīs naglas savu funkciju pārstāja pildīt vai nu pilnībā, vai daļēji.

Kustīgo daļu piefiksēšanas veids: ar ļaunā ļaundara gurnautu viss bija diezgan skaidrs – pēc veco sekundāro naglu izņemšanas un gurnauta kustīgo fragmentu noņemšanas atklājies, ka arī nedaudz kustīgu skulptūras kreiso kāju (tā stiprināta pie ķermeņa daļas ar oriģinālo kalto naglu) var demontēt. Pēc fragmentu iekšējo virsmu atputekļošanas un vieglas pārtīrīšanas ar valgu drānu, visi fragmenti salikti atpakaļ. Pirms līmēšanas visas salīmējamās virsmas (abu skulptūru piefiksējamiem fragmentiem) pārklātas ar Plexisol® P550-40 vāju šķīdumu etanolā. Kā līmviela detaļu nekustīguma nodrošināšanai tika izmantots Plexisol® P550-40 ar liepas koksnes “miltu” (smalko skaidu) piejaukumu. Lielākais gurnauta fragments, kas agrāk turējās uz sekundārās naglas, papildus līmvielai piestiprināts caur esošo naglas caurumu (tas tikai nedaudz tika palielināts ar rokas urbja palīdzību) ar jauno koka tapiņu.

Labā ļaundara galva un labā pleca fragmenti arī bija kustīgi. Demontējot vienu sekundāro naglu skulptūras kakla daļā, varēja noņemt galvu no esošās oriģinālās koka tapas un uzmērīt to. Tad atkal visas iekšējās virsmas notīrītas un visi fragmenti salīmēti kopā bez papildu stiprināšanas ar jaunajām koka tapām, izmantojot jau iepriekš minēto Plexisol un koksnes “miltu” sastāvu.

Arī labā pleca daļas fragmentu savstarpējai piefiksēšanai izmantots tas pats adhezīvs, tikai ar smalkāku pildvielu – likopodiju (smalkāks “aizpildījums”, jo līmējuma vietas ir krietni pamanāmākas nekā citās vietās). Pirms tam visi kustīgie pleca fragmenti, kas piestiprināti ķermeņa daļai ar vienu caurejošo oriģinālo kalto naglu, caur filca slāni tika viegli sasisti kopā.

Visgrūtāk man bija izšķirties par risinājumu ļaunā ļaundara sejas daļas

piestiprināšanai. Tā laika gaitā bija ievērojami deformējusies, līdz ar to pat divi sekundārie naglu stiprinājumi vairs nevarēja to noturēt, turklāt, lai kā nestiprinātu šo fragmentu pie galvas daļas, paliktu paliela šķirba. Ilgi sevi pierunāju (t.sk. meklējot atbalstu pie pieredzējušākajiem kolēģiem un konsultējoties ar Daci Čolderi par šāda soļa “leģimitāti”), ka trešā neliela urbuma izveidošana papildu tapas ievietošanai oriģinālajā substancē nebūs “krimināli sodāms” restauratoru ētikas pārkāpums. Kāpēc? Jo, pirmkārt, mērķis – svarīga fragmenta stabilitātes un līdz ar to arī ilgmūžības nodrošināšana – to attaisno. Otrkārt, šie urbumi būs skulptūras “iekšpusē”, līdz ar to šī iejaukšanās būs minimāli (ja vispār) pamanāma no ārpusē. Tā arī izdarīju – divi esošie sekundāro naglu caurumi tika nedaudz palielināti un trešais tika izveidots, tajos ievietotas jaunas koka tapas. Visas virsmas (t.sk. tapas caurumos) salīmētas ar pieminēto Plexisol adhezīvu kopā ar liepas koksnes “miltiem”. Kā tika prognozēts, starp galvas un sejas daļu tomēr palika līdz 0,5 cm plata šķirba, ko izlēmu atstāt neaizpildītu. Šķirba vizuāli netraucē koptēla uztverei, turklāt arī savienojuma atgriezeniskums bez papildu aizpildījuma ir lielāks.

Bet ko lai dara ar ļaundaru apakšdelmiem ar plaukstām un labā ļaundara pēdas daļas fragmentu, kas saglabājās, t.sk. pateicoties nepareizajam sekundārajam piestiprinājumam?

Šis jautājums arī ļoti ilgi nodarbināja mani. Beigāspēc visiem novērojumiem izpētes, konservācijas un restaurācijas laikā nonācu pie secinājuma-hipotēzes: visticamāk “Golgātas” skulptūru grupai aiz skulptūrām sākotnēji bijis dēļu vairogš, turklāt, iespējams, ar uzgleznoto Golgātas ainavu. Šis vairogš savā ziņā varēja arī “nogriezt” atsevišķas skulptūru daļas. Tā, piemēram, labā ļaundara kreisās kājas galā redzam oriģinālās kaltās naglas “ceपुरi”, kas ļauj domāt, ka tālāk kājas “turpinājums” nemaz nav bijis paredzēts, un šis fragments bija “atduries” pret dēļu vairogu. Arī labā ļaundara labā pleca daļa ar ro-

kas augšdelma fragmentu un tās no beigums rosina domāt par to pašu. Tādējādi nav izslēgts, ka saglabājies kreisās kājas pēdas fragments jau sākotnēji bija piestiprināts “fona” dēļu vairogam (anatomiski šis, protams, ir vismaz savādi, bet vizuāli šāds kompozīcijas risinājums varētu būt nolasīts pareizi).

Par ļaundaru roku fragmentiem, kas gan arhīva fotogrāfijās, gan arī, objektam nonākot pie manis uz izpēti un konservāciju / restaurāciju, bija piesisti ar sekundārajām naglām ļaunā ļaundara krustam, secināju, ko tomēr viens apakšdelms ar plaukstu pieder labajam ļaundarim. Par to liecināja nolauztās kaltās naglas fragments ļaunā ļaundara sānos un nolocīta veseļa kaltā nagla labās rokas fragmentā tajā pašā pusē.

Apbruņojusies ar šiem secinājumiem un hipotēzēm, pieņēmu lēmumu par to, ka līdz skulptūru eksponēšanai visi pieminētie roku un pēdas fragmenti jāatstāj nepiestiprināti un jāsaglabā atsevišķi.

5. Skulptūru mākslinieciskā restaurācija

Sākotnēji apdares fragmentārā tonēšana krāsējuma zudumu vietās, lai panāktu vienotu skulptūru uztveri, kā arī zudušo fragmentu iespējamā rekonstrukcija nebija paredzēta: restaurācijas programmas uzdevumā tas bija kā papildjautājums, par ko vajadzēja padomāt.

Konservācijas laikā vēl vairāk pārliecinājos, ka notīrītas skulptūru polihromās virsmas izskatās ļoti estētiski, zudumu vietas vai krāsējuma sistēmu uzslāņojumi savstarpēji nedisonē, līdz ar to apdares “papildināšana” ar jauneklāto un tonēto restaurācijas grunti nav nepieciešama.

Trūkstošo daļu rekonstrukcija būtu tikai veltīgs resursu patēriņš ar apšaubāmu rezultātu, jo pirmkārt, nav avotu, pēc kuriem varētu atbilstoši oriģinālam un ticami rekonstruēt lielus fragmentus (trūkstošās roku daļas), bet otrkārt, iepriekš pieminēta hipotēze un secinājumi par saglabājušos fragmentu novietojumu un kompozīcijas uzbūvi kopumā

drīzāk ir pierādījums tam, ka vairākas anatomiski “trūkstošas” detaļas jau sākotnēji nemaz neeksistēja.

Smalkāki fragmentu zudumi, kā, piemēram, labā ļaundara matu fragments vai ļaunā ļaundara gurnauta neliels fragments, ir “laika zoba” liecinieki, kas netraucē vizuālo skulptūru uztveri, tādējādi arī nav rekonstruējami.

Vienīgais, ko varētu pierakstīt pie mākslinieciskās restaurācijas, bija atsevišķu šuvju un izņemto sekundāro naglu caurumu vietu aizpildīšana ar Plexisol® P550-40 un likopodija pulvera / liepu koksnes smalko skaidu masu, kā arī aizpildījumu tonēšana ar akvarelī atbilstoši blakus esošās apdares tonim.

6. Skulptūru profilaktiskā apstrāde pret ķirmjiem

Lai arī iepriekš minēju, ka ķirmju aktivizēšanās netika konstatēta divu gadu garumā, tomēr izlēmu īsi pirms skulptūru aizvešanas uz Kandavas baznīcu apstrādāt tās profilaktiskajos nolūkos ar 0,25 % permetrīna šķīdumu etanolā. Arī esošajos ķirmju caurumos ar šļirces palīdzību tika ievadīts tas pats šķīdums. Tad skulptūras aptuveni uz 1,5 nedēļu tika ievietotas blīvā PE plēves iepakojumā permetrīna izgarojumu ilgākajai iedarbībai.

7. Papilduzdevums saistībā ar skulptūru eksponēšanu

Restaurācijas programmas uzdevumā bija vēl viens papilduzdevums: pārdomāt risinājumus skulptūru turpmākajai uzglabāšanai un eksponēšanai Kandavas baznīcas telpās. Šo jautājumu risināju gan patstāvīgi, gan konsultējoties ar koka tēlnieku Ivaru Ķivuli, kas potenciāli bija gatavs nākotnē iesaistīties pieņemtā lēmuma īstenošanā un kas piedāvāja arī iespējamo risinājumu skulptūru eksponēšanai.

Tālāk sarunas turpinājās jau skulptūru nodošanas dienā Kandavā, piedaloties Kandavas baznīcas draudzes priekšniekam Visvaldim Garozam un dažiem no draudzes locekļiem, Kandavas novadpētniecības muzeja

vēsturniecei un aktīvajai “Ļaundaru” restaurācijas atbalstītājai Aksildai Petevicai, koka tēlniekam Ivaram Ķivulim un, protams, NKMP pārstāvei, toreizējā Restaurācijas politikas sektora ekspertei Dacei Čolderi.

Rezultātā tika ierosinātas šādas lietas attiecībā uz tālāko skulptūru eksponēšanu (likās arī, ka mutvārdos visi bijām vienprātīgi par šiem risinājumiem):

- katrai skulptūrai izveidot nesošo “fona” vairogu. Pēc Ivara Ķivulāja ieteikuma vairogā formas ziņā varētu atveidot skulptūras ēnu, faktiski krustu aprises. Šo darbu varētu paveikt Kandavas baznīcas draudzes galdnieki. Vairogā veidotu nesošo konstrukciju skulptūru stiprināšanai pie sienas un vienlaicīgi pavērtu arī iespējas piestiprināt atsevišķas skulptūru saglabājušās daļas (apakšdelmus un pēdas daļu) nosacīti “sākotnējās” vietās;

- izgatavotos vairogus stiprināt pie Kandavas baznīcas dienvidu sienas starp esošajām logu ailām augstāk par cilvēku līmeni. Šādi tiktu novērsts gan cilvēcisks risks (vandālisms, zādzība), gan arī mazinātos negatīvā ietekme no mitruma, ja skulptūras tiktu eksponētas tuvāk grīdas līmenim;

- skulptūru un to daļu stiprināšanā nepieļaut oriģinālās substances pārveidošanu (piemēram, papildu caurumu veidošanu), pieturoties pie restaurācijas atgriezeniskuma principa. Iespēju robežās izmantot skulptūru krustus un citviet esošos caurumus;

- līdz eksponēšanas konstrukciju izveidošanai un skulptūru izvietošanai paredzētajā vietā atsevišķas skulptūru daļas (rokas un pēdas daļa) tiek glabātas kartona kastē ar polsterējumu.

8. Dokumentācija

“Ļaundaru” izpētes un konservācijas / restaurācijas pase, kurā var redzēt arī objekta foto fiksācijas pirms darbu uzsākšanas, darbu veikšanas gaitā, kā arī pēc darbu pabeigšanas, tika sagatavota dažus mēnešus vēlāk un cietajā formātā nodota gan Kandavas baznīcas draudzes arhīvā, gan NKMP PDC.

Turpat pasē tika ierakstītas rekomendācijas “Ļaundaru”

glabāšanai un eksponēšanai – ideālās “muzejiskās”, kā arī ļoti vēlamās, ņemot vērā faktiskos apstākļus Kandavas baznīcā.

Nobeigums... vai vēl viena nākotnes sadaļa “Ļaundaru” liktenī?

“Ļaundari” atgriezušies savās mājās 2022. gada aprīļa vidū. Baznīcas draudzes pārstāvji mutvārdos apliecināja, ka pašu spēkiem tiks galā ar skulptūru eksponēšanas jautājumu un... augustā saņēmu no vēsturnieces Aksildas Petevicas izmēģinājumu pilnu ziņu un fotogrāfijas par to, kā tas tika atrisināts. Proti, abi ļaundari novietoti zem luktas tuvu dienvidrietumu stūrim, praktiski “kaktā” un diezgan maz pamanāmā vietā no baznīcas apmeklētāju viedokļa. Pēc fotogrāfijām varēja tikai saprast, ka “Ļaundari” stiprināti pie palīgkonstrukcijas – horizontālā koka dēļa, kas laikam stiprināts pie esošās sienas. Pie tā paša dēļa stiprināti arī atsevišķi skulptūru fragmenti – apakšdelmi un pēda. Sazinoties par šo situāciju ar Daci Čolderi, saņēmu ieteikumu vērsties pie NKMP Kurzemes reģionālās nodaļas valsts inspektora Baibas Ekeres ar lūgumu apsekot objektu. Inspektore bija ļoti atsaucīga un ļoti drīz devās izvērtēt esošo situāciju. Šī apmeklējuma rezultātā saņēmu oficiālo atzinumu par veikto konservācijas / restaurācijas darbu atbilstību izsniegtajai atļaujai. Baiba Ekere norādīja arī Visvaldim Garozam, ko varētu uzlabot saistībā ar konkrētajiem skulptūru un to fragmentu stiprinājumu risinājumiem, taču ne viņai kā valsts iestādes pārstāvei, ne man kā “Ļaundaru” restauratorei nav iespējams ietekmēt to, kādā veidā un kur tiek eksponētas skulptūras. Visam diemžēl ir tikai rekomendācijas raksturs...

Strādājot Rīgā un pie pēdējo gadu lielajām dzīves izmaiņām, nevarēju iesaistīties “cīņā” par labāku “Ļaundaru” eksponēšanu. Kauns teikt, bet man pat nav izdevies aizbraukt līdz Kandavai, lai pašas acīm novērtētu esošo situāciju un, iespējams, mēģināt tomēr pārliecināt Kandavas baznīcas pārstāvjus pieturēties pie “Ļaundaru” nodošanas dienā izteiktajiem eksponēšanas risinājumiem. Esmu

pārliecināta, ka ar lielu uzstājību un praktisku iesaistīšanos finansējuma atrašanās, detalizētu risinājumu izstrādāšanā un savu klātbūtni šīs “Ļaundaru” likteņa sadaļas īstenošanā, es varētu panākt vēlamo rezultātu. Bet...

Pagaidām es noslēdzu “Ļaundaru” izpētes “gešaltu”. Lai gan tur joprojām palika atsevišķi neizpēti jautājumi, piemēram, vai tiešām Kristus no “Golgātas” grupas sadedzis 18. gs. sākuma ugunsgrēkā, vai arī viņš kaut kur ir, jo “atdots kādai citai baznīcai”, par ko lasām arhīva dokumentos? Noslēdzu es arī “Ļaundaru” konservācijas un restaurācijas “gešaltu”. Lai gan arī šeit būtu nepieciešams vismaz pēc kāda laika apsekot skulptūras un pārbaudīt gan ķirurģu aktivitāti vai to jaunu invāziju, gan izveidoto lēmējumu un savienojumu stabilitāti, gan faktiskos apstākļus, kuros atrodas skulptūras, gan arī skulptūru apkopšanas no baznīcas draudzes pārstāvju puses iespējamās sekas. Noslēdzu, bet... kaut kur dziļi apziņā ieķeksēju jaunus nākotnes uzdevumus saistībā ar “Ļaundariem” – aizbraukt, pārbaudīt, papētīt, pacinīties...

*Autors: Anna Kozorovicka,
polihromā koka restauratore.*

Latvijas Restauratoru biedrības avīze Nr.95

ISSN 1691-0966

Iznāk kopš 1997. gada novembra.

Latvijas Restauratoru biedrība
Reģ.Nr. 40008001517
Merķeļa iela 13, Rīga LV1050,
tāl. +371 29130139
LRB e-adrese:
restauratorubiedriba@gmail.com

Iznāk 4 reizes gadā
Redaktore D. Murziņa
e-pasts: murzina.dita@gmail.com
Korektore A. Pudāne

Mājas lapa:
www.restauratorubiedriba.lv